

interview jaffe vink

‘Probo Koala was hype, geen ramp’

Tussen *de Volkskrant* en Jaffe Vink komt het nooit meer goed. De filosoof schreef een analyse over de berichtgeving over de Probo Koala en verwijt de krant ‘rampenporno’ en ‘handelen in angst’.

tekst HANS VAN DER BEEK foto MARK HORN

Jaffe Vink: ‘De Volkskrant heeft geruchten gedramatiseerd en op apocalyptische wijze uitvergroot.’

Paspoort

1951 geboren in Scheemda
1970-1980 filosofie, Universiteit van Amsterdam
1980-1988 Studium Generale, UvA
1988-2006 eindredacteur katern Letter & Geest van dagblad Trouw
2001 Brief aan mijn dochter
2007-2008 hoofdredacteur weekblad Opinio
2011 Het gifschip

Vorig jaar won Jaffe Vink (1951) met een rede over de Probo Koala de eerste prijs op de *Parool*-Avond van de Polemie. Voordat hij begon, vroeg hij aan de zaal: “Wie denkt dat er vijftien doden en duizenden gewonden zijn gevallen bij de afvaldumping in Ivoorkust?” Een hele zaal vol vingers omhoog. “Of klopt dit verhaal niet?” In de zaal van dik tweehonderd mensen gingen vier vingers omhoog. Vink dacht: dat zijn er in elk geval nog vier. Maar van die vier bleken er drie te denken dat er nog veel méér doden en gewonden waren.

Dat was het moment waarop Jaffe Vink dacht: nu ga ik het opschrijven. Onlangs verscheen *Het gifschip. Verslag van een journalistiek schandaal*. Daarin betoogt hij dat er geen sprake was van een gifschip of een gifschandaal, maar van een mediahype, met Greenpeace en *de Volkskrant* in de hoofdrol.

De feiten: in augustus 2006 werd scheepsafval van de Probo Koala, eerder geweigerd in Amsterdam, gedumpt in Abidjan, Ivoorkust. Oliehandelaar Trafigura had een lokaal bedrijf opdracht gegeven het afval te verwerken, maar het bedrijf dumpte de rotzooi op allerlei plaatsen in de miljoenenstad. Het gevolg was een weerzinwekkende stank, klachten over hoofdpijn en misselijkheid, paniek, geruchten over doden en ten slotte rellen.

Vink betoogt dat er geen sprake was van een giframp, maar wel van ernstige milieuvervuiling en stankoverlast. “Er zat geen dodelijk gif in het afval. Zwavelwaterstof, de hoofdverdachte, is een gas dat zeer giftig kán zijn – afhankelijk van concentratie en blootstelling – maar de zuurgraad van het afval was 14 en in zo’n omgeving kan zwavelwaterstof eenvoudigweg niet bestaan.” De Probo Koala werd een hype, zegt Vink, doordat journalisten

geen benul hebben van chemie. “Zwavelwaterstof is niet moeilijker dan de buitenspelval. Maar zodra het over chemie gaat, haken journalisten af. De stank ontstond door mercaptanen, het meest stinkende spul op aarde. In een VN-rapport staat ook: die weerzinwekkende stank kan een valse indruk van giftigheid hebben gegeven.” “Maar er vielen geen slachtoffers ter plekke. Pas twee weken na de dumping, na de wildste geruchten over kanker en radioactiviteit, werd de dood van twee meisjes toegeschreven aan het afval. Door een anonieme functionaris van een ziekenhuis. Zonder enig bewijs. Dat gerucht nam *Volkskrant*-redacteur Jeroen Trommelen over en hij beschreef larmoyant de doodsnoed van deze meisjes, alsof hij er met zijn neus bovenop stond. Maar hij verzon het achter zijn bureau.”

‘Ze wilden het woord ‘gifschip’ erin rammen en dat is ze goed gelukt’

U verwijt de Volkskrant rampenporno. Dat is nogal wat.
 “Ja. Dat is een mooi woord, hè.”

Het bekt net zo lekker als gifschip.
 “Dat soort woorden hakt erin. In het eerste persbericht van Greenpeace staan de woorden gifschip, giframp, gifschandaal, zeer giftig afval. De volgende dag stond in zes

kranten een artikel met ‘gifschip’ in de kop. Zo wordt de Probo Koala een gifschip.”

Maar u gebruikt met rampenporno ook een woord dat vooral lekker bekt.
 “Ik ken de trucs wel. Greenpeace is goed in oneliners en steekwoorden. Ze wilden het woord ‘gifschip’ erin rammen en dat is ze goed gelukt.”

Ook in *Het Parool* verscheen een artikel, ‘Verminkt door gif uit Amsterdam’, waarin een driejarig jongetje werd beschreven met een veel te groot hoofd en een vuistgrote homp vlees op zijn rug, ‘als een rugzakje’. Maar Vink moet in zijn boek vooral *de Volkskrant* hebben, lijkt het wel.

Vink: “Nee, helemaal niet. Ik heb een analyse gemaakt van vijf jaar berichtgeving over de Probo Koala en dan blijkt dat *de Volkskrant* en

Greenpeace een leidende rol speelden in de beeldvorming van het ‘gifschip’. Daarna is de hele goeemeente gevolgd: andere kranten. *Journal. Nova*. Met uitzondering van Karel Knip, de wetenschapsredacteur van *NRC Handelsblad*.”

Er was in die begindagen ook veel onduidelijkheid. Er zouden twee doden zijn, later drie doden, zeven, zeventien, meer dan 100.000 zieken. Lokale media hadden het over ‘le petit Tsjernobyl’ en de autoriteiten bevestigden het dodenaantal.
 “De mensen werden opgeroepen naar het ziekenhuis te komen voor een gratis behandeling en velen hebben daarvan gebruikgemaakt. Er heersen twintig inheemse ziektes. De lokale pers is niet zo betrouwbaar en de Ivoiriaanse autori-

Is dat journalistieke scoringsdrift of journalistiek activisme?
 “Trommelen schreef: ‘Wij lopen voorop, wij zijn portefeuillehouder in deze kwestie.’ Dat is scoringsdrift, maar dat hoeft niet verkeerd te zijn. Maar juist de milieujournalistiek wordt gedomineerd door groene idealisten en gekenmerkt door amateurisme en activisme. Daar wreekt zich des te meer het ontbreken van kennis van chemie.”

Volkskranthoofdredacteur Philippe Remarque verwijt u dat u Trommelen niet om wederhoor heeft gevraagd. Puntje voor Remarque.
 “Ja, maar ik heb ook niet aan ‘hoor’ gedaan. Ik heb een analyse gemaakt. Ik heb honderden artikelen, rapporten en pleidooien gelezen en mijn conclusies opgeschreven. Bovendien, Remarque is door De Balie en Radio 1 gevraagd met mij te debatteren. Wilde hij niet.”

Remarque zegt verder dat u zich concentreert op de beginperiode. Later heeft de Volkskrant minder stellig over de affaire bericht.
 “De beginperiode was belangrijk, want toen werd het interpretatiekader gevestigd. En *de Volkskrant* heeft het beeld van een grote giframp niet gecorrigeerd. Haar lezers denken nog steeds dat er ‘zeer giftig zwavelwaterstof’ in het afval zat.”

Blijft staan: een multinational die uit puur geldgewin rotzooi laat dumpen in een miljoenenstad en daar worden mensen ziek van, met sociale onrust en rellen tot gevolg. Wie is hier nou de grote boef? Een journalist die uit de bocht vliegt met een larmoyante aliëna of die multinational?
 “Ik heb het niet over boeven. Deze hele affaire staat in de kwade geur van het vergiften van een ontwikkelingsland, maar het was geen grote giframp. Het was milieuvervuiling en stankoverlast. Hoofdpijn en misselijkheid. Dat had niet mogen gebeuren. Een lokaal bedrijf is verantwoordelijk voor de dumping. Maar Trafigura heeft onvoldoende onderzocht wat dit voor bedrijf was. Dat is een kardinale fout.” “En de media hebben de giframp rijk geïllustreerd met foto’s van Ivoirianen met akelige huidziektes, ‘veroorzaakt door het afval’. Maar die huidziektes waren er allang. De media moeten schrijven dat deze ziektes niets met het afval te maken hebben en meestal goed te behandelen zijn, bij voorbeeld door een vingerkootje hormoonzalf. De slachtoffers van armoede, onwetendheid, corruptie, gewapende milities, bendes en rebellen en een malafide overheid zijn niet gebaat bij het misbruik van dit soort foto’s. En ook niet bij rampenporno.”

Jaffe Vink: Het gifschip – Verslag van een journalistiek schandaal.
 Prometheus, € 12,50.